

Natriumnitraat en amylnitriet verwijden de arteries, terwijl ergotine, tyramine en iso-amylamine alle arteries vernauwen, behalve de art. pulmonalis, die geen verandering van haar doorsnede ondergaat door de genoemde stoffen.

J. PH. STAAL.

Neurasthenie en geneesmiddelen. — Onder dezen titel geeft DAVID FERRIER, in het jongste Januari nummer van „*the Practitioner*”, zijn zienswijze over de behandeling van dezen zenuwtoestand, waaruit blijkt, dat ook hij, evenals DUBOIS, uitsluitend het hoofdgewicht legt op de *psychische behandeling*, langs den weg en in den zin van *persuasie*, door *dialectiek*. FERRIER wijst er op, dat onder normale omstandigheden het gevoel van vermoeidheid niet onbehagelijk is, ja, mits gevolgd door tijdige rust, bepaald behagelijk kan zijn. Wordt de inspanning voortgezet tot volkomen uitputting, dan treden er verschijnselen op, welke ongeveer gelijken op die bij neurasthenie, gelijk TISSIÉ 1) en FÉRÉ 2) proefondervindelijk hebben aangetoond: terneergedruktheid, onverschilligheid voor alles, wat niet persoonlijk raakt; elke inspanning, lichamelijk of geestelijk, kost groote moeite; hoofdpijnen, prikkelbaarheid, slapeloosheid. Anders is het echter gesteld met de typische neurasthenie, waar het gevoel van vermoeidheid en uitputting geheel en al in wanverhouding is met de oorzaken daarvan en al optreedt, lang vóórdat er een dusdanig verbruik van energie is geweest, om dit vermoeidheidsgevoel te rechtvaardigen. Toch heeft de lijder aan neurasthenie dikwijls geen enkele lichamelijke stoornis, zijn voedingstoestand is uitstekend, zijn spierstelsel veelal flink ontwikkeld, hij heeft niet geleden aan eenige ziekte, waarbij een snel verval van krachten optreedt, noch aan de gevolgen van schokkende gebeurtenissen of krachtige inspanningen. Zijn ziekte is van zuiver *psychischen* aard, het is een psychoneurose, hij is het slachtoffer eener dwangvoorstelling, eener dwanggedachte.

Een correlatie tusschen neurasthenie en arthritis, cholaemie of andere vormen van auto-intoxicatie acht FERRIER onaanneembaar en vindt het dus onnoodig, om geneesmiddelen, baden of andere behandelingsmethoden voor te schrijven, om die toxinen te verwijderen.

De geneesheer, die den psychischen oorsprong en de onderlinge afhankelijkheid van de vele en verschillende klachten van den lijder aan neurasthenie niet herkent, komt licht op een dwaalspoor, en gaat die verschijnselen afzonderlijk behandelen en aldus middelen voorschrijven tegen elke klacht op zichzelf: hoofdpijnen, dyspepsiën, hartkloppingen, slapeloosheid, enz. Maar al die voorschriften, zooals de broomverbindingen, strychnine, phosphorus en haar derivaten, haute fréquence, vibraties, hydrotherapie, maaguitspoelingen, darmirrigaties, enz., hoe goed ook op zich zelf, in gepaste en geschikte gevallen,

---

1) PH. TISSIÉ. *Revue scientifique*, Oct. 1894 en Oct. 1896.

2) FÉRÉ. *Médecine moderne*, Oct. 1898.

blijven zonder eenige *blijvende* goede uitwerking, ja, zijn dikwijls beslist schadelijk bij de behandeling van lijdens aan neurasthenie en strekken alleen, om in hun geest het geloof te doen postvatten, eventueel nog te versterken, dat hun lijden een *lichamelijk* lijden is, terwijl juist het *hoofddoel* van de behandeling moet zijn, hun geest van die dwaling te bevrijden en hun duidelijk te maken, dat al deze middelen grootendeels *slechts hulp- en ondersteuningsmiddelen zijn bij de psychische behandeling, welke de hoofdbehandeling moet vormen.*

Niet van ondergeschikt belang acht hij het, *hoe* die psychische invloed wordt uitgeoefend, *als* maar een genezing wordt bereikt. De kans op een recidief is z. i. zeer groot, als een patiënt gevoelt, dat hij enkel en alleen onder den bekorenden, verstrikkenden invloed van suggestie is geweest, of dat hij beheerscht is geworden door een dogmatische verzekering, welke geen weerklank heeft gevonden in zijn rede. Daarentegen zal de kuur een veel duurzamer gevolg kunnen hebben, als hem door krachtige, overredende argumenten de *overtuiging* is bijgebracht, dat er aan zijn lijden geen aantoonbaar, organisch letsel ten grondslag ligt, dat zijn angsten allen redelijken grond missen en dat al zijn klachten slechts *gevoelsgewaarwordingen* en *gevoelstoestanden* zijn, welke stellig kunnen en zullen verdwijnen, door het volgen van een verstandigen leefregel.

De *moreele behandeling*, of de *rationeele psycho-therapie* bij neurasthenie, zooals die vertolkt en toegepast wordt door DUBOIS te Bern, verdient om die reden z. i. de *allermeele* aanbeveling. Deze behandeling vordert echter van den kant van den geneesheer bijzonderen tact en een behoorlijk begripen van den lijder en nergens meer dan hier komt het aan het licht, dat het beroep van geneesheer veel meer is een kunst dan een wetenschap.

De goede resultaten van de WEIR-MITCHELL-kuur, zoo verdienstelijk gebleken in de meeste gevallen harer veelvuldige toepassing, moeten ook z. i. méér op rekening geschreven worden van verwijdering uit de levensomstandigheden, waarin de patiënten verkeerden, met al haar beslommeringen en zorgen, of onverstandige, onoordeelkundige sympathieën, gepaard aan het blijmoedige optimisme eener tactvolle pleegzuster en aan de ervaren leiding van en de bemoediging door een verstandig geneesheer, dan aan bedrust, massage, overvoeding, enz., hoezeer ook deze bijdragen, den lijdens een gevoel van lichamelijk welzijn te verschaffen, hetgeen weer onfeilbaar en krachtdadig hun bloohartigheid en angsten verdrijft.

De geneesmiddelen, welke men dikwijls bij wijze van proef tegen allerlei klachten en toestanden voorschrijft, moest men meer als geleimiddelen voor suggestie beschouwen, dan er een specifieke werking aan toeschrijven of van verwachten. Met nadruk wijst hij op het nadeel van het gebruik van alcohol, opium, veronal en andere hypnotica, vooral bij die lijdens, wier zedelijke moed en zelf-contrôle onvoldoende zijn en die gemakkelijk het slachtoffer worden van het

spoedig gewennen aan het gebruik van narcotica en hypnotica, te meer, waar de tijdelijke verdooving hunner gevoeligheid met deze middelen de zekere weg is gebleken, om de voorwaarden voor het ontstaan van deze krachtiger te ontwikkelen. Wil men echter deze middelen toch voorschrijven, dan vermomme men hun ware natuur tegenover de patiënten, wissele dikwijls en make den lijder duidelijk, dat het *slechts tijdelijke ondersteuningsmiddelen zijn en toevoegsels aan de hoofdbehandeling, welke moet bestaan in de beoefening van een dapper stoïcisme, van zelf-contrôle, in een verstandige verwaarloozing van en minachting voor de klachten, waaraan hij zooveel en vooral zoo'n onnoodig gewicht heeft gehecht.*

Begeeft den lijder, ondanks een vast en kloek besluit, toch op het kritieke oogenblik de moed en nemen de lichamelijke klachten in zijn oog een gevaarlijk karakter aan, dan kan het van voordeel zijn, hem het een of ander voor te schrijven, onder de verzekering, dat dit alle bezwaren uit den weg zal ruimen. Zij, die dit beschouwen als een laf toegeven aan onredelijken en ongegronden angst en schrik, mogen bedenken, dat zedelijke lafaards niet op eens helden worden. Even gunstig op hun dwanggedachten werkt bij vele lijders van het psychasthenische type het bewustzijn, dat zij in die gevallen van benauwdheid en ellende, welke hun vrees en angst opwekken, als het er op aankomt, het een of ander middel daartegen in hun bezit hebben en zoo durven sidero-dromo-phoben bijv., aldus gewapend geheel alleen uitstapjes per spoor maken, aldus telkens een schrede voorwaarts doende op den weg van zelfvertrouwen.

Afgezien dus van geneesmiddelen van eenvoudige samenstelling, welker uitwerking méér psychologisch dan pharmacologisch is, acht FERRIER het onnoodig en onraadzaam, iets voor te schrijven ter bestrijding van elk der afzonderlijke verschijnselen, welke immers slechts plaatselijke uitingen zijn van het algemeen lijden. Nadat de geneesheer door een grondig en volledig onderzoek zich heeft overtuigd, dat er geen afwijkingen, geen stoornissen zijn, welke niet de duidelijk in het oog vallende uitdrukking zijn van den emotioneelen-sensibelen aard van den lijder, is hij verplicht, te staan op een hervatting van de plichten, welke het leven dezen oplegt, in spijt van al diens weeklaag en verzekering van onmacht. Gezonde bezigheid voor lichaam en geest doet nooit enig kwaad, zelfs niet in de duidelijkste gevallen van neurasthenie, — juist het tegendeel. Het werk, de arbeid mag in den aanvang al eens moeilijk vallen, langzamerhand gaat het gemakkelijker en ik heb de gewoonte, zegt FERRIER, mijn patiënten, die dit een hard voorschrift vinden, voor te houden, dat het beter is: *ziek en werken, dan ziek en luiakken.* Het is te betreuren, dat zoovele lijders aan neurasthenie noch de beslistheid, noch den moed hebben, zich te onderwerpen aan de noodzakelijke oefening en ontwikkeling van hun karaktereigenschappen en aldus, ofschoon gezond van lijf en leden, de reeds groote massa ziekelijke en zwakke personen nog meer doen toenemen.